

Petr Svobodný

Rudolf Kimla: profesor lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a člen PAU v Krakově : k dějinám česko-polských vědeckých styků v medicíně

Historia Slavorum Occidentis 1(8), 192-211

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PETR SVOBODNÝ (PRAHA)

RUDOLF KIMLA: PROFESOR LÉKAŘSKÉ FAKULTY
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE A ČLEN PAU
V KRAKOVĚ. K DĚJINÁM ČESKO-POLSKÝCH
VĚDECKÝCH STYKŮ V MEDICÍNĚ

Słowa kluczowe: Rudolf Kimla, medycyna, kontakty czesko-polskie

Keywords: Rudolf Kimla, medicine, Czech-Polish relations

Abstract: The paper discusses the research activities of Professor Rudolf Kimla (1866–1950) in the context of the cooperation between Slavic nations (notably as a PAU member during a 1933 medical congress in Poznań).

Jedním z kritérií, podle kterých se dá posuzovat intenzita a úroveň vztahů mezi českými a polskými vědci konce 19. a první poloviny 20. století, je počet a profesní skladba zahraničních členů v národních akademiích, tedy v České akademii věd a umění v Praze (dále ČAVU) a v Akademii věd a umění v Krakově (*Akademia Umiejętności*, dále AU, od roku 1918 *Polska Akademia Umiejętności*, dále PAU)¹. Pro studium členství českých vědců v krakovské akademii má základní význam práce Marka Ďurčanského², která se stala

¹ Základní literatura: A. Šlechtová, J. Levora, *Členové České akademie věd a umění 1890–1952*, Praha 1989; J. Dybiec, *Polska Akademia Umiejętności 1872–1952*, Kraków 1993; S. Grodziski, *The Polish Academy of Arts and Sciences 1872–1952–2002*, Cracow 2006.

² M. Ďurčanský, *Członkostwo zagraniczne polskich i czeskich uczonych w akademiach narodowych: PAU i ČAVU*, in: *Prace Komisji Historii Nauki*, Tom VI, Kraków 2004, s. 177–207.

těž inspirací pro tuto stat'. Mezi 35 českými členy polské akademie v letech 1872–1952 zaznamenal Ďurčanský pouze dva lékaře českého původu, vídeňského profesora Karla Rokitanského a Rudolfa Kimlu. Ve srovnání s intenzivnějšími styky mezi českými a polskými humanitními vědci a přírodovědci, které podchycují práce M. Ďurčanského i J. Chodějovského³, se jeví spolupráce mezi českými a polskými lékaři ve světle členství v krakovské akademii jako mnohem řidší, ne-li výjimečná. Tím spíše vyvstává otázka, proč byl členem PAU ve 30. letech 20. století zvolen právě Rudolf Kimla, a ne někdo z jeho vědecky významnějších českých kolegů, případně, proč nebylo českých členů z řad lékařů více.

Při hledání odpovědi na otázku, proč právě Kimla, je nutné tradičně vycházet z vědecké biografie Rudolfa Kimly a z jeho tradované charakteristiky jako významného slovanofila a polonofila⁴. Vědecké, učitelské a akademické působení profesora Kimly i jeho údajná profesionální orientace na slovanský svět bude zkoumáno v kontextu spolupráce českých (československých) a slovanských (zvláště polských) lékařů. Pokud jde o vlastní členství R. Kimly v PAU, bude prezentováno v kontextu členství Čechů v polské akademii, zahraničních členů – lékařů v polské akademii, postavení lékařské sekce v PAU a členství polských lékařů v ČAVU. Důraz bude kladen na meziválečné období (1918–1939) s přesahy do období před první a po druhé světové válce, tedy období existence AU a PAU (1872–1952).

Archivní prameny ke Kimlově biografii jsou zachovány v Archivu Univerzity Karlovy v Praze a v Archiwum Nauki PAN a PAU v Krakově⁵. K hodnocení jeho vědeckých aktivit je nutno sáhnout k dobovým časopiseckým statím. Stručný přehled česko-polských kontaktů a spolupráce v oblasti medicíny v meziválečném období je založen rovněž na rešerších dobového lékařského tisku, zatímco stručný nástin spolupráce polských a českých lékařů

³ M. Ďurčanský, *Członkostwo; M. Ďurčanský, Szkoła historyczna Golla i jej przedstawiciele (Goll, Pekař, Bidlo) na tle stosunków czesko-polskich*, [w:] *Prace Komisji Historii Nauki VIII*, Kraków 2007, s. 237–269; a texty v tomto čísle: M. Ďurčanský, *Kontakty Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Karola w Pradze z uczonymi polskimi w okresie międzywojennym*, J. Chodějovský, *Kontakty polsko-czeskie w dziedzinnie nauk przyrodniczych i problematyka ochrony przyrody i parków narodowych w świetle źródeł archiwalnych*.

⁴ M. Ďurčanský, *Członkostwo*, s. 196 s odkazem na *Ottův slovník naučný nové doby* III.1, Praha 1934 (dále jen OSNND), s. 509–510 (autorem hesla byl ftizeolog Jaroslav Jedlička).

⁵ Archiv Univerzity Karlovy v Praze, fond Lékařská fakulta UK 1883–1953, i. č. 550, osobní spis R. Kimly (dále jen AUK, R. Kimla - os. spis); Archiwum Nauki PAN i PAU (dále jen AN PAN i PAU), akta członków.

před rokem 1918 je sumarizací již existujících publikací⁶. Také údaje o členství Čechů a zahraničních členů z řad lékařů v AU a PAU a polských členů ČAVU jsou převzaty z již existujících publikací⁷.

Rudolf Kimla – profesor lékařské fakulty a rektor Univerzity Karlovy v Praze

Kimla prožil dlouhý a plodný život, bez velkých přerывů, ačkoliv žil v neobyčejně rušné době: narodil se rok před rakousko-uherským vyrovnáním (8.12.1866 na Smíchově, dnes Praha) a zemřel dva roky po komunistickém puči (13.02.1950)⁸. Jeho univerzitní kariéra byla poměrně přímočará, i když s jednou odbočkou a následným návratem. Po studiích na malostranském reálném gymnáziu, kde maturoval roku 1885, vystudoval lékařskou fakultu české Karlo-Ferdinandovy univerzity a 28.02.1891 byl promován doktorem veškeré medicíny (MUDr.)⁹. V letech 1890–1906 byl asistentem patologicko-anatomického ústavu profesora Jaroslava Hlavy (1855–1924)¹⁰. Z patologické anatomie a histologie se habilitoval v roce 1896¹¹ a v ústavu působil do roku 1918. Zasloužil se o založení histologického oddělení tohoto ústavu v roce 1907, jehož se stal vedoucím¹². V roce 1899 byl jmenován titulárním mimořádným profesorem a roku 1902 skutečným (bezplatným) mimořádným profesorem patologické anatomie¹³. V roce 1911 získal titul a charakter

⁶ S. Štrbáňová, *Sjezdy českých přírodopýtců a lékařů v letech 1880–1914 a česko-polské vědecká spolupráce*, [w:] *K dějinám československo-polských vědeckých styků (Práce z dějin přírodních věd 25)*, Praha 1989, s. 87–122.

⁷ M. Ďurčanský, *Członkostwo*; R. Majkowska (ed.), *Poczet członków AU i PAU w latach 1872–2000*, Kraków 2006.

⁸ Základní biografické údaje, pokud není upřesněno jinak, jsou uvedeny podle: J. Adamec, L. Hlaváčková a kol., *Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939*, I, Praha 1988 (dále jen BSPLF), s. 266–267, tamtéž jsou uvedeny základní prameny a literatura. Datum narození je převzato z matriky doktorů, některé prameny uvádějí jako den narození 9. 12, viz následující poznámka.

⁹ AUK, fond Matriky UK, i. č. 1, Matrika doktorů české Karlo-Ferdinandovy univerzity I., folio 170.

¹⁰ AUK, fond Lékařská fakulta UK 1883–1953, AUK, R. Kimla – os. spis, složka č. 8.

¹¹ Tamtéž, složka č. 2.

¹² I. Honl, *Profesor dr. Rudolf Kimla*, *Časopis lékařů českých* (dále ČLČ) 65, 1926, s. 1891–1894, zde s. 1892.

¹³ AUK, R. Kimla – os. spis, složky č. 3 a 4.

řádného profesora¹⁴. K vybočení z jeho působení v patologickoanatomickém ústavu došlo po smrti přednosta ústavu pro všeobecnou a experimentální patologii prof. Arnolda Spiny (1850–1918). Kimla, vzhledem ke svým vědeckým i organizačním schopnostem, byl svým dosavadním představeným, prof. J. Hlavou, navržen na uvolněné místo přednosta. Na nové působiště neodcházel k 1.10.1918 dle svědectví současníků s nadšením¹⁵. Teprve v novém postavení byl dekretem prezidenta republiky z 23.05.1919 jmenován s účinností od 1.06.1919 skutečným řádným profesorem všeobecné a pokusné patologie¹⁶. Na svůj původní ústav se – nikoliv bez problémů – navrátil po smrti J. Hlavy v roce 1925 (fakticky od zimního semestru), kdy byl jmenován přednostou patologickoanatomického ústavu a řádným profesorem patologické anatomie¹⁷. V meziválečném období působil dvakrát jako děkan lékařské fakulty (ve školním roce 1919/20 a 1926/27) a jednou jako rektor Univerzity Karlovy (1932/33, viz dále). Na odpočinek odešel s koncem zimního semestru 1936/37¹⁸. Po odchodu z ústavu působil nadále jako prosektor v České dětské nemocnici v Praze na Karlově (v této funkci zde pracoval již od roku 1906), a to i během okupace českých zemí nacistickým Německem¹⁹. Zde se nadále věnoval jednomu ze svých základních vědeckých zájmů, otázkám dětské tuberkulózy²⁰.

Tuberkulóza byla již tématem jeho habilitačního spisu (*O vrozené tuberkulóze a jejím vztahu ku propagaci tuberkulózy*, 1896, publikována časopisecky v *Časopise lékařů českých*). Jeho hlavním monografickým dílem byla práce *Tuberkulóza věku dětského* (1917). Naprostá většina jeho prací o tuberkulóze dětí i dospělých byla bohužel publikována pouze v češtině, což vedlo jednoho z jeho životopisců k závěru, že nebýt této diskvalifikující skutečnosti, „byl by uznán primát Kimlův mezi nejlepšími pracovníky světovými v problému tuberkulózy.”²¹

¹⁴ AUK, R. Kimla – os. spis, složka č. 5 (jako dosud titulární řádný profesor uveden při jmenování skutečným řádným profesorem v roce 1919); BSPLF, s. 266.

¹⁵ I. Honl, *Prof. Dr. R. Kimla*, s. 1892.

¹⁶ AUK, R. Kimla – os. spis, složka č. 5.

¹⁷ Komplikovaný administrativní úkon spojený s jeho jmenováním přednostou a profesorem pro nový obor zachycuje AUK, R. Kimla – os. spis, složky č. 5, 7, 14 a 15.

¹⁸ AUK, R. Kimla – os. spis, přípisy mimo číslované složky.

¹⁹ ČLČ 85, 1946, s.1659, Zprávy.

²⁰ J. Hepner, *K 75. narozeninám prof. dr. Rudolfa Kimly*, ČLČ 80, 1941, s. 1932–1933, zde s. 1932.

²¹ I. Honl, *Prof. Dr. R. Kimla*, s. 1893.

Kromě prací z oboru patologie tuberkulózy se Kimla zabýval též problematikou zhoubných nádorů, vývojových poruch a syfilidologie²². Také v syfilidologii přišel dle svědectví současníků o některé priority (například v popisu původce nemoci *spirocheta pallida*)²³. Podle jiných svědectví „psal hezké souborné referáty“, ale nebyl experimentátorem²⁴.

Pro svou pedagogickou praxi vydal v roce 1911 učebnici *Pitevni technika pathologicko-anatomická*, to ale byla podle jednoho z jeho žáků už „knihla víc než zastaralá formou i obsahem“²⁵.

Téměř v závěru své akademické kariéry se zabýval studiem reaktibility živých organismů a otázkami alergologie²⁶. Ty byly také tématem jeho instalační rektorské přednášky z roku 1932 a referátu na sjezdu v Poznani o rok později (viz dále)²⁷.

V úřadu rektora Univerzity Karlovy v Praze se shodou náhod vystřídaly bezprostředně po sobě tři vědecké osobnosti, které byly rovněž členy PAU v Krakově: historik Josef Pekař (rektorem 1931/32, členem PAU zvolen 1927), patologický anatom Rudolf Kimla (rektorem 1932/33, členem PAU zvolen krátce po ukončení rektorského úřadu) a botanik Karel Domin (rektorem 1933/34, členem PAU zvolen 1935)²⁸.

Nově zvoleného rektora Rudolfa Kimlu představil akademické obci odstupující rektor Josef Pekař na závěr své zprávy o studijním roku 1931/32. Kimla poté přednesl jako nastupující rektor svou inaugurační přednášku *Allergie ve světle výzkumu pathologicko-anatomického*²⁹. Zprávu o průběhu svého rektorského roku podal Kimla o rok později, když předával svůj úřad K. Dominovi. Ve zprávě akcentoval mimo jiné mezinárodní styky Univerzity Karlovy realizované navzdory těžké době, která nedává možnost zvát vynikající vědce zahraničních univerzit. Přesto jmenoval i návštěvu rektora

²² J. Hepner, *K 75. narozeninám*, s. 1933; OSNND, s. 509, tam i výběrová bibliografie; úplná bibliografie jeho prací do roku 1936: *Vědecké práce prof. dra. Kimly*, ČLČ 75, 1936, s. 1593–1595.

²³ V. V. Tošovský, *Padesát let dětským chirurgem*, Praha 1990, s. 45.

²⁴ V. Vondráček, *Lékař dále vzpomíná*, Praha 1977, s. 219.

²⁵ V. Wagner, *Symptomy bezmoci. Vzpomínky*, Praha 2003, s. 72.

²⁶ J. Hepner, *K 75. narozeninám*, s. 1933.

²⁷ OSNND, s. 509

²⁸ O Pekařovi a Dominovi jako členech PAU viz: M. Ďurčanský, *Członkostwo*, s. 189–191 (Pekař), 192 (Domin).

²⁹ *Univerzita Karlova v Praze v roce 1931–32*, Praha 1932, zde zpráva odstupujícího rektora (s. 1–18) i text inaugurační přednášky (s. 19–26).

poznaňské univerzity a zejména „*velkolepý IX. sjezd lékařů a přírodovědců polských ... v Poznani*” nebo účast českých profesorů na VII. mezinárodním sjezdu historiků ve Varšavě³⁰.

Kimla slovanofil a polonofil?

Obraz profesora Kimly jako významného slovanofila a zvláště polonofila se traduje v literatuře, nejspíše na základě jeho biografického medailonu v Ottově slovníku nové doby z roku 1934: „*Kimla byl vždy nadšený pracovník na poli slovanského sbratření; jeho cesty na Rus, do Polska, Jugoslavie, jeho přednášky na všech slovanských kongresech a jeho práce na sdružení lékařů slovanských ho postavily v čelo Lékařského svazu všeslovanského, na jehož vybudování pilně pracoval. Propagoval vždy zásadu, že pouze velká a vážná vědecká práce slovanského lékařstva může mu dobytí zasloužené posice na mezinárodním fóru [...] Publikoval převahu svých prací česky, dílem polsky a srbsky a jen menší část francouzsky, anglicky a německy.*”³¹

Bohužel, právě mezinárodní souvislosti jeho vědeckého životopisu jsou v pramenech zachyceny nejméně. O jeho výše zmíněných cestách na Rus, do Polska a Jugoslávie víme jen z druhotných pramenů, z jeho zmiňovaných cest do západní Evropy (Francie, Švýcarsko) je v osobním spisu doložena jen cesta na kongres do Lausanne v roce 1924³².

Také Kimlovo členství v mezinárodních společnostech je doloženo až na výjimky pouze v tištěných pramenech: byl čestným členem Jugoslávské lékařské společnosti v Bělehradě, Spolku ruských lékařů v Praze, dopisujícím členem Společnosti pro biologickou chemii v Paříži, čestným členem *Interstate Postgraduate Medical Association of North America*³³, členem mezinárodní Unie proti tuberkulóze a zástupcem Československého národního komitétu v mezinárodní Společnosti pro geografickou patologii³⁴. Podrobnější údaje, včetně primárních archivních pramenů, nalezneme ke Kimlovu

³⁰ *Univerzita Karlova v Praze v roce 1932–33*, Praha 1933, s. 8–10.

³¹ OSNND, s. 510.

³² AUK, R. Kimla – os. spis, složka č. 13.

³³ Tato členství uvádějí shodně OSNND, s. 509 a *Univerzita Karlova v Praze v roce 1931–32*, s. 18.

³⁴ *Univerzita Karlova v Praze v roce 1931–32*, s. 18.

členství v obou národních vědeckých společnostech, tedy České akademii věd a umění (dopisující člen od 1909, mimořádný člen od 1922)³⁵ a Polské akademie věd v Krakově (PAU, viz dále). Také o podrobnostech z Kimlova působení v Lékařském svazu všeslovanském víme více až z časopisecké reflexe účasti českých lékařů na sjezdech lékařů a přírodovědců v Poznani roku 1933 (viz dále). Podobně rudimentární jsou zmínky o Kimlově vyznamenání královským srbským řádem sv. Sávy I. a II. třídy za zásluhy na poli spolupráce slovanských lékařů³⁶.

Z tvrzení, že publikoval většinou česky a dílem polsky, srbsky, francouzsky a německy, ob stojí pouze první část týkající se češtiny; jeho publikace v cizích jazycích, včetně slovanských, jsou ojedinělé. Mezi 80 číslovanými položkami jeho bibliografie z roku 1936 lze identifikovat tři monografie, jinak jde o články v časopisech, respektive kapitoly či hesla v kompendiích nebo encyklopediích. Jeden článek byl publikován francouzsky, jeden referát byl přednesen (a též publikován?) anglicky, tři příspěvky vyšly v srbských časopisech a jeden byl přednesen na konferenci v Haagu (údaj v bibliografii o tom, kde a v jakém jazyce byl publikován, je nejasný). Bibliografie neobsahuje žádný údaj o publikaci v němčině. Kimlův referát v Poznani bibliografie ještě neuvádí (jak uvidíme dále, byl přednesen v češtině a v češtině také ve sborníku ze sjezdu publikován)³⁷.

Ve světle Kimlových zahraničních vystoupení, členství v zahraničních společnostech a bibliografie vědeckých publikací, alespoň do poloviny 30. let, se tedy jeho hodnocení „nadšeného pracovníka na poli slovanského sbratření“, tradované na základě hesla v Ottově slovníku nové doby, jeví jako nenasnadno doložitelné.

Organizace slovanských lékařů

Nutným předpokladem k organizované spolupráci slovanských lékařů na mezinárodní úrovni byl vznik a rozvoj lékařských společností, spolků a časopisů jednotlivých národních společenství, obvykle v prostředí mnohonárodnostních

³⁵ A. Šlechtová – J. Levora, *Členové ČAVU*, s. 198.

³⁶ OSNND, s. 509; *Univerzita Karlova v Praze v roce 1931–32*, s. 18.

³⁷ *Vědecké práce prof. dra. Kimly*, s. 1593–1595; americkou publikaci uvádí ve výběrové bibliografii také OSNND, s. 510.

státu. Vyvrcholením snah českojazyčných lékařů v Čechách a na Moravě bylo založení Spolku českých lékařů v roce 1862 a od stejného roku jím vydávaného *Časopisu lékařů českých*. Paralelně se spolky a časopisy českojazyčných lékařů fungovaly v Čechách a na Moravě německojazyčné organizace a časopisy, ať již starší, nebo nově zakládané³⁸. Po roce 1918 se v Československé republice počet lékařských spolků (českojazyčných i německojazyčných) zvyšoval v souvislosti s rozvojem a specializací jednotlivých disciplín³⁹.

Podobné „národní“ lékařské organizace vznikaly i u jiných slovanských národů, včetně Poláků. Dnešní největší Polskie Towarzystwo Lekarskie například navazuje na tradice spolku založeného roku 1805 ve Vilně (Wilno, Vilnius), později vznikaly podobné organizace lékařů i v dalších záborech⁴⁰. Mezi lékaři různých slovanských národů, především učiteli lékařských fakult a členy existujících profesních, odborných a vědeckých společností (včetně pražské ČAVU a krakovské AU) se zvláště během druhé poloviny 19. století začaly rozvíjet vzájemné kontakty a spolupráce.

Významnou roli v komunikaci mezi lékaři v rámci administrativních jednotek nebo národních společenství napříč hranicemi (například v případě Poláků), a nakonec i ve skutečně mezinárodních stycích, sehrály sjezdy lékařů a přírodovědců. Čeští lékaři (nejprve v teritoriálním, posléze i v jazykovém smyslu) se podíleli již od první poloviny 19. století na jednáních německých lékařů. Od počátku 80. let pak českojazyční lékaři organizovali vlastní sjezdy českých lékařů a přírodovědců (v letech 1880 až 1914 jich proběhlo pět)⁴¹. Podobně pravidelně se na svých sjezdech scházeli polští lékaři a přírodovědci, kteří v letech 1869 až 1918 připravili jedenáct sjezdů v rakouském a pruském záboru⁴². V kontextu našeho tématu – spolupráce českých a polských lékařů – je důležité, že již na těchto „národních“ sjezdech byli zastoupeni představitelé ostatních slovanských národů. Na sjezdech

³⁸ L. Sinkulová, *Sto let Spolku českých lékařů*, *Praktický lékař* 42, 1962, s. 289–297; L. Hlaváčková, *Časopis lékařů českých a Spolek českých lékařů v boji za českou universitu a lékařskou fakultu*, ČLČ 131, 1992, s. 1569–1573; L. Hlaváčková, *Význam založení Časopisu lékařů českých v rámci rozvoje naší odborné publicistiky*, ČLČ 120, 1981, s. 1585–1588.

³⁹ J. Blahoš – B. Ticháček, *Storočenka. Historie České lékařské společnosti J. E. Purkyně*, Praha 2000.

⁴⁰ <http://www.ptl.org.pl/Left-Menu/Historia.aspx> [12. 10. 2015].

⁴¹ S. Štrbáňová, *Sjezdy*, s. 87–121; S. Štrbáňová, *Zjazdy czeskich przyrodników i lekarzy w latach 1880–1914 oraz czesko-polska współpraca naukowa*, in: *Z dziejów polsko-czeskich i polsko-słowackich kontaktów naukowych*, Warszawa 1990, s. 62–95.

⁴² S. Štrbáňová, *Sjezdy*, s. 92.

českých lékařů se polští kolegové objevovali v poměrně velkém množství, i mezi přednášejícími. (Nejvíce jich navštívilo II. sjezd v roce 1882, celkem 100, z toho 26 přednášejících.)⁴³ Lze dodat, pro srovnání, že bulharští lékaři svůj národní svaz založili až v roce 1900⁴⁴.

Podobně jako mezi lékaři se rozvíjela organizovaná spolupráce mezi studenty medicíny. Spolek mediků českých byl založen jen o rok později než Spolek českých lékařů, tedy roku 1863⁴⁵.

Mezinárodní spolupráce mezi lékaři slovanských národů vyvrcholila v nových podmínkách po první světové válce, kdy se většině slovanských národů dostalo nových „národních“ států (vedle již existujícího Bulharska a zvláštního případu Ruska/Sovětského svazu vzniklo nově Československo, Polsko a Spojené království Srbů, Chorvatů a Slovinců, později Jugoslávie). Stojí za zmínku, že první krok k vytvoření všeslovanského lékařského komitétu byl však podniknut již mnohem dříve, v roce 1898. Na XIII. mezinárodním lékařském kongresu v Paříži byl z podnětu českých lékařů vytvořen Slovanský lékařský komitét⁴⁶. Ve stejném období se představitelé různých slovanských národů stále častěji účastnili sjezdů partnerských národních organizací, například v Bělehradě (1903), v Praze (1908) nebo v Sofii (1910)⁴⁷. Zvláště sjezd v roce 1910 v Sofii (ovšem bez účasti Poláků) byl považován za předehru k všeslovanským aktivitám po první světové válce⁴⁸.

Po válce se Slovanský lékařský komitét, za nových státoprávních poměrů, přetvořil roku 1926 v Bělehradě na Všeslovanský svaz lékařský. U jeho ustavení byli přítomni zástupci lékařů z Bulharska, Československa, Polska, Jugoslávie a zástupci z řad ruské emigrace. O dva roky později na sjezdu v Praze byl analogicky založen Všeslovanský svaz mediků. Sjezdy Všeslovanského svazu lékařů (a s nimi obvykle spojené sjezdy Všeslovanského svazu mediků) se v meziválečném období konaly pětkrát: ve Varšavě (1927),

⁴³ Tamtéž, s. 91.

⁴⁴ M. Ničev, *Bulharský lékařský svaz, jeho snahy a úspěchy*, Věstník československých lékařů (dále VČsL) 48, 1936, s. 1091–1093.

⁴⁵ Nejpodrobnější informaci o dějinách spolku je možné nalézt v publikaci: L. Hlaváčková a kol., *120. ples mediků. Z historie pražských lékařských plesů*, Praha 2008, s. 21 nn. Vznikl původně jako soukromé sdružení pod názvem Klub českých mediků, na Spolek byl přejmenován po schválení nových stanov v roce 1868.

⁴⁶ B. Bouček, *O vzájemnosti mezi slovanskými lékaři*, ČLČ 71 1932, s. 1643–1646.

⁴⁷ Tamtéž, s. 1644; D. Panýrek, *První sjezd slovanských lékařů v Sofii 1910*, VČsL 48, 1936, s. 1075–1082.

⁴⁸ D. Panýrek, *První sjezd*, s. 1081.

v Praze (1928), Splitu (1930), Poznani (1933, viz dále) a Sofii (1936)⁴⁹. Přes deklarovanou slovanskou vzájemnost se setkání nevyhnula animozitám a konfliktům (například kvůli opakovanému napětí mezi Polskem a Československem, Polskem a Ruskem, respektive Sovětským svazem, nebo kvůli zastoupení ruské emigrace na jedné straně, a malých oficiálních delegací ze SSSR na straně druhé).

Spolupráce československých a polských lékařů v meziválečném období

V meziválečném období se spolupráce československých a polských lékařů rozvíjela v nových podmínkách, ale navázala na tradiční spolupráci mezi českými a polskými lékaři, především v Haliči (Krakov, Lvov), a také v pruském záboru (Poznaň); v té době vědecká spolupráce do jisté míry suplovala spolupráci politickou, jak svědčí mj. prohlášení polských kolegů navštěvujících sjezdy českých lékařů na přelomu 19. a 20. století⁵⁰.

Po vzniku Československa a obnoveného Polska sice spolupráce získala nové impulsy i institucionální možnosti (v ČSR například vznik nových lékařských fakult, lékařských společností a časopisů), na druhou stranu se však i v ní negativně odrazily důsledky tzv. velké politiky (spor o Těšínsko v letech 1919–1920, polský postoj k československo-sovětské smlouvě v roce 1935).

Během příprav V. sjezdu Všeslovanského svazu lékařského (konal se 1936 v Sofii) uspořádala redakce Věstníku československých lékařů anketu, jejímž cílem bylo zjistit a zhodnotit stav spolupráce mezi lékaři slovanských zemí a podnítit diskusi o ideových východiscích, programovém rámci a organizačních strukturách této spolupráce. Narychlo improvizovaná anketa, při které byly osloveny jednotlivé oborové lékařské společnosti v ČSR, přinesla jen omezené, přesto však zajímavé výsledky, které vypovídají mj. o různých formách, šíři a hloubce spolupráce mezi československými a polskými lékaři⁵¹.

⁴⁹ B. Bouček, *O vzájemnosti*, s. 1644. Na jiném místě stejný autor uvádí jako místo a datum vzniku svazu Dubrovník 1925. B. Bouček, *Dorozumívací řeč slovanských lékařů*, VČsL 48, 1936, s. 1082–1084, zde 1083.

⁵⁰ B. Bouček, *O vzájemnosti*, s. 1643.

⁵¹ B. Helbich, *Přehled a výhled po mezislovanské lékařské spolupráci s československého hledišťe*, VČsL 48, 1936, s. 1093–1098. Pokud není uvedeno jinak, jsou následující pasáže o jednotlivých oborech zpracovány podle tohoto článku.

Československá eugenická společnost vykazovala výměnu vědeckých publikací s polskou eugenickou společností. Československá mikrobiologická společnost zvolila svým čestným členem „nestora slovanských mikrobiologů“, profesora Bujwida z Krakova. Čeští oftalmologové se svými kolegy spolupracovali jen na bázi osobních, nikoliv institucionálních styků. Vysoký stupeň organizovanosti vykazovala slovanská spolupráce v oboru dermatovenerologie. Její představitelé založili Svaz slovanských dermatologů, jehož přípravný výbor byl ustaven roku 1927 ve Varšavě a první sjezd se konal o dva roky později tamtéž, za předsednictví profesora Krzystalowicze. Celkem se v meziválečném období konaly čtyři sjezdy. Intenzivnější spolupráce se rozvinula také mezi slovanskými neurology a psychiatry⁵², kteří roku 1933 v Poznani ustavili Slovanskou společnost neurologicko-psychiatrickou. V roce 1936 se měl konat sjezd společnosti ve Varšavě, ale sešlo z něj. Oficiálně z technických důvodů, autor ankety Helbich se ovšem domníval, že skutečným důvodem byl „nevalný vztah Polska k naší republice“⁵³ (důsledek již zmíněné československo-sovětské smlouvy z roku 1935). Společnost československých nemocnic neměla se svým polským protějškem oficiální styky, s jejími funkcionáři se však čeští kolegové setkávali na mezinárodních sjezdech. Také stomatologové založili v roce 1931, u příležitosti mezinárodního stomatologického kongresu v Paříži, Svaz slovanských stomatologů. Jeho předsedou byl zvolen dlouholetý přítel českých stomatologů, „temperamentní“ profesor lvovské univerzity Antoni Cieszyński. Svaz začal vydávat společný časopis *Slovanská stomatologie*, který byl kuriózním pokusem pokud jde o nalezení společného jazyka (viz dále). I. sjezd Svazu slovanských stomatologů se konal v souvislosti se IV. sjezdem slovanských lékařů v Poznani roku 1933.

Technickou, ale současně programovou a ideovou, součástí slovanské spolupráce byla otázka jazyková. Podobnost češtiny a polštiny komunikaci mezi těmito dvěma vědeckými komunitami usnadňovala. V meziválečném období, kdy se spolupráce dále rozvíjela, bylo formulováno několik zajímavých projektů, jak otázku „slovanské“ jazykové komunikace vyřešit. Vedle vlastních, vzájemně méně či více srozumitelných jazyků, mezi sebou slovanští lékaři užívali na mezinárodním fóru tradiční kongresové jazyky, před první světovou válkou převážně němčinu, v meziválečném období stále více

⁵² T. Z. Bilikiewicz, *Z historie kulturních styků mezi Československem a Polskem, zvláště na poli psychiatrie*, *Československá psychiatrie* 66, 1970, s. 129–133.

⁵³ B. Helbich, *Přehled a výhled*, s. 1095.

francouzštinu. Oficiálními jazyky sjezdů pořádaných Všeslovanským svazem lékařským byly všechny zastoupené slovanské jazyky (zejména tedy čeština, polština, bulharština, srbština a ruština). V původních jazycích byly publikovány také sjezdové sborníky, včetně sborníku IV. sjezdu konaného v Poznani. Titul sborníku a úvodní pasáže jsou v jazyce hostitelů, příspěvky jednotlivých řečníků v jejich rodných jazycích⁵⁴.

Přestože lékaři z jednotlivých slovanských národů si více či méně rozuměli, problémem byla (ne)srozumitelnost jejich jazyků mezi mluvčími jiných jazyků, zejména oněch velkých kongresových (němčina, francouzština, nově též angličtina). Také vzájemná srozumitelnost slovanských jazyků, ač obvykle nadšeně deklarovaná, v praxi příliš nefungovala. Rektor Univerzity Karlovy ve své pozdravné řeči na IV. sjezdu v Poznani „kajicně“ přiznal, že „*Slavi non legunt slavica*“. Jeho informace, že čeští lékaři přinesli na jednání sjezdu návrh, jak tento hendikep odstranit, vzbudila velký ohlas⁵⁵. Návrh, o kterém Kimla mluvil, byl publikován ve Věstníku českých lékařů před zahájením sjezdu. Šlo o vypracování všeslovanského polyglotního slovníku lékařské terminologie. Jeho výsledkem mělo být sjednocení lékařské terminologie nejprve v jednotlivých jazycích (některé používaly více systémů) a následně vypracování polyglotního slovníku na základě latinského (respektive řeckého) lékařského názvosloví. Na sjezdu v Poznani měli být zvoleni referenti (redaktoři) za jednotlivé jazyky⁵⁶.

Jako alternativy k tomuto projektu existovaly ve 30. letech návrhy MUDr. Bohuslava Boučka (1886–1953), českého lékaře, jehož rusofilství procházelo těžkými zkouškami během první světové války i v meziválečném období⁵⁷. Navrhoval „*svobodnou volbou a dohodou*“ povýšit jednu z národních slovanských řečí na oficiální jazyk pro všechny slovanské národy. Tou řečí podle Boučka „*nemůže býti než ruština*“. Domácí jazyky by přijetí ruštiny jako společného jazyka neutrpěly, mezinárodní slovanské (tj. jazykově ruské) časopisy by se dle Boučka uplatnily dva, jeden pro experimentální, druhý pro teoretické obory. Největší výhody z takového řešení by podle autora

⁵⁴ IV Zjazd lekarzy słowiańskich w Poznaniu 11–15 IX 1933 w ramach XIV zjazdu lekarzy i przyrodników polskich, Warszawa 1936.

⁵⁵ D. Panýrek, *Za slovanskou vědou u bratří Poláků. O třech lékařských kongresech v Poznani (v září r. 1933)*, Věstník českých lékařů (dále VČL) 45, 1933, s. 1061–1084, zde 1071.

⁵⁶ D. Panýrek, *Všeslovanský polyglotní slovník lékařský*, VČL 45, 1933, s. 889.

⁵⁷ B. Bouček, *Prosím, aby zápisník byl odevzdán mé ženě jako pozůstalost*, ed. Petr Payne, Praha 1998.

plynuly mladé generaci, tedy medikům. Boučkův návrh narážel ovšem v roce 1936 na skutečnost, že ve Všeslovanském svazu lékařském nebyli zastoupeni lékaři ze Sovětského svazu. Pro část jeho českých, a nepochybně též polských kolegů byl asi těžko přijatelný také jeho smířlivý postoj k sovětskému Rusku (návrh „...*přece nemůže se uzavíratí zájmu o současné poměry v medicíně sovětského Ruska*“)⁵⁸. Ruštinu jako společný komunikační jazyk mezi slovanskými lékaři propagoval Bouček již o několik let dříve na IV. kongresu Všeslovanského svazu mediků v Praze. Pozoruhodným detailem obou citovaných statí je jeho návrh, aby se ruština v mezinárodní komunikaci psala latinkou⁵⁹.

Kuriózním pokusem, jak sblížit slovanské mluvčí a ulehčit jejich písemnou komunikaci, byl nakrátko realizovaný návrh lvovského stomatologa prof. Antoniho Cieszyńského. Pro připravovaný časopis *Slovanská stomatologie*, který se měl stát publikační platformou Svazu slovanských stomatologů, konzultoval s polskými slavisty možnost přiblížit polštinu češtině a naopak. Polština se měla zbavit spřežek a nadále používat po českém vzoru háčky a čárky, čeština měla naopak podle vzoru polštiny zavést fonetický pravopis. „České“ a „polské“ texty byly použity pro první čtyři čísla časopisu tištěná v roce 1932 v Českém Těšíně, ale tento experiment se neosvědčil, a časopis poté tiskl texty v originálních, nereformovaných jazycích⁶⁰.

Lékařské sjezdy v Poznani roku 1933

K vrcholům spolupráce mezi slovanskými lékaři, a zejména spolupráce českých a polských lékařů, patřil nepochybně IV. sjezd Všeslovanského lékařského svazu, který se konal v návaznosti na XIV. sjezd polských lékařů a přírodovědců v září 1933 v Poznani. Vedle sjezdu slovanských lékařů byl v Poznani uspořádán tradičně také V. sjezd slovanských mediků. Významným členem československé výpravy byl Rudolf Kimla, tehdy ještě ve funkci rektora Univerzity Karlovy.

Zprávy o přípravě sjezdu slovanských lékařů se objevovaly v lékařském odborném a stavovském tisku, především *Časopisu lékařů českých* (dále ČLČ) a *Věstníku českých lékařů* (dále VČL), již od počátku roku 1933. V ČLČ

⁵⁸ B. Bouček, *Dorozumivací řeč slovanských lékařů*, s. 1082–1084.

⁵⁹ B. Bouček, *O vzájemnosti mezi slovanskými lékaři*, ČLČ 71, 1932, s. 1643–1646, zde 1645.

⁶⁰ B. Helbich, *Přehled a výhled*, s. 1096.

to byly zpravidla jen kratší noticky s praktickými informacemi, ve VČL autorské stati s podrobnějšími návrhy a rozbory připravovaného programu. Čeští lékaři se postupně dozvěděli o pozvání od polských kolegů jménem prof. Adama Karwowského, a rovněž o hlavním tématu sjezdu Struma ve slovanských zemích, o němž měl hlavní referát přednést Stanisław Ciechanowski (1869–1945), profesor patologické anatomie lékařské fakulty v Krakově, o kterém ještě uslyšíme v souvislosti s Kimlou⁶¹. V květnu se sešel československý národní výbor Všeslovanského lékařského svazu, který řešil technické otázky československé účasti v Poznani (příhlášky atd.). Rudolf Kimla, člen výboru, se tehdy omluvil⁶². Další čísla pak přinesla již konkrétní data, program a jmenný seznam účastníků⁶³. Autoři rozsáhlejších článků ve VČL akcentovali význam připravovaného sjezdu nejenom jako vrcholného setkání lékařů v duchu předchozích sjezdů, ale i v dalších oblastech. Zdůrazněn byl například význam spolupráce lékařů ve směru „*utužení nejtěsnější československo-polské kulturní, hospodářské i politické unie*“⁶⁴. Jiný autor popsal podrobněji oblasti slovanské lékařské spolupráce v rámci Všeslovanského svazu lékařského, mezi nově vznikajícími oborovými společnostmi, mezi stavovskými organizacemi a v rámci Všeslovanského svazu mediků⁶⁵.

Věstník českých lékařů přinesl posléze nejobsáhlejší zprávu o průběhu tří poznaňských sjezdů⁶⁶. Autor v úvodní části nastínil historii slovanských lékařských sjezdů a představil hostitelskou zemi a město, polskou lékařskou vědu a rámcové složení československé delegace (v této souvislosti je poprvé jmenován rektor Kimla)⁶⁷. Druhá část je věnována postupně V. sjezdu Všeslovanského svazu mediků⁶⁸, IV. sjezdu slovanských lékařů a XIV. sjezdu polských lékařů a přírodovědců.

⁶¹ ČLČ 72, 1933, s. 88, 278.

⁶² ČLČ 72, 1933, s. 604.

⁶³ ČLČ 72, 1933, s. 764, 799, 914.

⁶⁴ VČL 45, 1933, s. 467.

⁶⁵ VČL 45, 1933, s. 921–922.

⁶⁶ D. Panýrek, *Za slovanskou vědu*, VČL 45, 1933, s. 1061–1084.

⁶⁷ Tamtéž, s. 1061–1066.

⁶⁸ Tamtéž, s. 1066–1069. Podrobnou zprávu o sjezdu mediků podal též zástupce československé medickej delegace: Z. Hera, *Zájezd čl. mediků na V. kongres Všeslovanského svazu mediků do Poznane*, VČL 45, 1933, s. 1013–1017.

IV. sjezd Všeslovanského svazu lékařů se konal ve dnech 11. až 15. září 1933⁶⁹. Předsedou organizačního výboru sjezdu byl doktor Bolesław Jakimiak. Z Československa se zúčastnilo na 150 lékařů, zástupců lékařských fakult i praktiků⁷⁰. Rudolf Kimla je ve zprávě o sjezdu opakovaně jmenován jako jeho účastník, a také jeden z několika nejpřednějších propagátorů česko-slovanské lékařské spolupráce. Kimla zasedl též v předsednictvu sjezdu (vedle něj československé lékaře reprezentovali prof. Arnold Jirásek a dr. Malík), patřil rovněž k slavnostním řečníkům při zahájení sjezdu. Vedle Kimly a řady dalších z řad hostitelů i reprezentantů jiných slovanských delegací účastníky sjezdu oslovili i dva lékaři, se kterými se měl Kimla zanedlouho obrazně setkat při návrhu na členství v PAU. Oficiálním řečníkem za sovětské lékaře byl profesor Alexej Ivanovič Abrikosov (1875–1955) z Moskvy, který byl později spolu s Kimlou navržen na členství v PAU. Hlavním referentem k tématu Struma v zemích slovanských byl již zmíněný prof. Ciechanowski z Krakova, který Kimlu i Abrikosova později za členy PAU navrhoval. Kimla se pak v průběhu sjezdu zviditelnil ještě několikrát, jako člen stálého komitétu Všeslovanského svazu lékařského i v diskusích, například na téma společného terminologického slovníku nebo zastoupení slovanské odborné literatury v univerzitních knihovnách. Vlastnímu odbornému jednání nevěnuje autor zprávy větší pozornost. Podstatné pro naše téma je, že Kimla přednesl svůj příspěvek *Morfologický výraz změn reaktivnosti normergické a jejich význam v patologii*, publikovaný později česky ve sjezdovém sborníku⁷¹. V sekci patologické anatomie se tak Kimla opět setkal s ruským kolegou Abrikosovem.

Poslední část referátu je věnována XIV. sjezdu polských lékařů a přírodovědců, který zasedal ve dnech 12. a 15. září. Představeno je celkem 35 odborných sekcí. Také na tomto sjezdu byli v čestném předsednictvu zástupci slovanských zemí, za Československo opět prof. Kimla, prof. Jirásek a dr. J. Malík. Kimla, jako doyen československé výpravy, navíc ve funkci rektora Univerzity Karlovy, tak měl další možnost zapůsobit na polské kolegy, i když za československou delegaci přednesl pozdravný projev prof. Jirásek⁷².

Podstatná část zprávy je věnována pozoruhodné výstavě Příroda, zdraví a sociální péče, která v rámci sjezdů proběhla pod patronátem prezidenta

⁶⁹ Pokud není uvedeno jinak, je tato pasáž zpracována podle: D. Panýrek, *Za slovanskou vědu*, VČL 45, 1933, s. 1069–1073.

⁷⁰ Jmenný seznam v: *IV zjazd lekarzy słowiańskich w Poznaniu*, s. 15–16.

⁷¹ *IV Zjazd lekarzy słowiańskich w Poznaniu*, s. 42–54.

⁷² D. Panýrek, *Za slovanskou vědu*, VČL 45, 1933, s. 1073–1080.

Polské republiky. Československou část projektoval významný český designér Ladislav Sutnar (1897–1976)⁷³. V závěru zprávy autor popsal také „slavnosti, zábavy a hostiny“ a publikační výstupy⁷⁴.

Poznaňské lékařské sjezdy v roce 1933 měly mezi československými lékaři mimořádný ohlas. Svědčí o tom nejen fakt, že jim VČL věnoval celé zvláštní číslo pod titulem „*Za slovanskou vědu u bratří Poláků*“⁷⁵, ale i celá nadšeně slovanofilská, a zvláště polonofilská dikce zpráv. Součástí zvláštního čísla je rovněž unikátní dokumentační fotografický doprovod (včetně snímků R. Kimly). Přes oslavný tón zpráv v některých z nich probleskly zmínky o tom, že česko-polské vztahy nebyly vždy úplně bez problémů. I podle nich však právě československá účast na sjezdech v Poznani pomohla, že byly „*i ty malé předsudky, s nimiž jsme jeli do Polska... nadobro odstraněny*“⁷⁶. Význam sjezdů pro československé lékaře ocenil sám Kimla ve svém projevu odstupujícího rektora: „*Velkolepý IX. (sic!) sjezd lékařů a přírodovědců polských, sdružený současně se IV. sjezdem slovanského lékařstva v Poznani začátkem září 1933, znamenal nejenom hojný výtěžek vědecký, ale i další slibný pokrok v organizaci vědecké práce slovanské...*“ Je nepochybné, že Kimlova účast na sjezdech v Poznani přinesla též „významný pokrok“ v jeho osobní kariéře, tedy volbu za člena krakovské PAU⁷⁷.

Kimla – zahraniční člen PAU

Nebudeme daleko od pravdy, vyvodíme-li z výše nastíněného programu a průběhu lékařských sjezdů v Poznani závěr, že zde demonstrovaná spolupráce mezi slovanskými lékaři měla jako jeden ze svých výstupů návrh na jmenování nových zahraničních členů PAU z řad lékařů. Již o pouhý měsíc později, 12. 10. 1933 podali členové PAU Adolf Beck (fyziolog, Lvov), nám již známý Stanisław Ciechanowski (patologický anatom, Krakov), Józef

⁷³ Tamtéž, s. 1080–1082.

⁷⁴ Tamtéž, s. 1082–1083.

⁷⁵ Na hlavní Panýrkův mnohastránkový referát navazují články dalších účastníků sjezdu na související témata: cesty po Polsku, zasedání sekce stavovsko-lékařské, československá expozice.

⁷⁶ Z. Hera, *Zájezd čl. mediků*, s. 1017.

⁷⁷ Stručný záznam průběhu sjezdů, včetně Kimlovy účasti, podal též sborník sjezdu: *IV zjazd lekarzy słowiańskich*, s. 7–13.

Markowski (anatom, Lvov), Witold Nowicki (patologický anatom, Lvov), Władysław Szymonowicz (histolog, Lvov) a Rudolf Weigl (bakteriolog, Lvov a Poznaň)⁷⁸ návrh na zvolení dvou nových zahraničních členů PAU. Jedním z nich byl ruský patologický anatom Alexej Invanovič Abrikosov (profesor moskevské univerzity)⁷⁹, druhým Rudolf Kimla.

Součástí návrhu byl Kimlův životopis a bibliografie, v odůvodnění byl Kimlův vědecký význam přirovnáván k jeho předchůdci, prof. Hlavovi: „*Pracując w zakresie najważniejszych zagadnień patologicznych współczesnych, zajął Kimla w czeskiej nauce lekarskiej stanowisko przodujące prawie w równym stopniu, jak poprzednik jego na katedrze, prof. Hlava, który był członkiem czynnym zagranicznym naszej Akademii*”⁸⁰. Podle M. Ďurčanského při Kimlově volbě sehrály roli rovněž jeho zásluhy na poli slovanské spolupráce lékařů, v čemž též navazoval na činnost prof. Hlavy (Ďurčanský ovšem také poukázal na skutečnost, že Hlava nebyl členem PAU)⁸¹. Na základě návrhu byl Kimla zahraničním členem lékařské sekce PAU zvolen 21. 3. (15. 6.) 1934 a jeho členství bylo potvrzeno prezidentem republiky 9. 3. 1935⁸². Za zvolení Kimla poděkoval dopisem z 28. 2. 1936, ve kterém zdůraznil, že ocenění si váží tím více, že je obdržel od instituce polského národa, který je v Československu v oblasti vědy a kultury tak vysoce ceněn⁸³. A. I. Abrikosov byl členem lékařské sekce PAU zvolen 21. 3. (15. 6.) 1934 a potvrzen 4. 5. 1935⁸⁴.

Čeští členové PAU, lékaři - členové PAU a polští lékaři – členové ČAVU

Členství profesora Kimly v lékařské sekci PAU v meziválečném období její existence je nutné posuzovat ještě ve dvou dalších kontextech: v kontextu podílu lékařů mezi Čechy – zahraničními členy PAU a v kontextu podílu lékařů mezi zahraničními členy PAU celkově.

⁷⁸ Obory a místa působení navrhovatelů podle: R. Majkowska, *Poczet członków*, viz rejstřík.

⁷⁹ Základní údaje o něm: R. Majkowska, *Poczet członków*, s. 134; o jeho účasti na poznaňských sjezdech: *IV zjazd lekarzy słowiańskich*, s. 7–13.

⁸⁰ AN PAN i PAU, fond PAU, akta członków, č. j. 1087–1089/1933.

⁸¹ M. Ďurčanský, *Członkostwo zagraniczne*, s. 195–196.

⁸² R. Majkowska, *Poczet członków*, s. 156.

⁸³ AN PAN i PAU, fond PAU, Akta członków, č. j. 611/35. Za zpřístupnění dokladů z AN děkuji kolegovi M. Ďurčanskému.

⁸⁴ R. Majkowska, *Poczet członków*, s. 134.

Tabulka I. Čeští členové AU a PAU⁸⁵

Sekce	Filolog. (I)	Hist.-Filozof. (II)	Mat.-Přírodověd. (III.+IV.)	Celkem
1872-1918	6	7	2	15
1918-1939	3	2	6*	11
1945-1952	4	3	2**	9
Celkem	13	12	10	35

* včetně jediného lékaře – R. Kimly (člena lékařské sekce)

** včetně jediného lékaře – J. Charvát (člena lékařské sekce; doplněn do původní tabulky M. Ďurčanského)

Jak ukazuje tabulka č. I, počet českých lékařů – zahraničních členů PAU byl minimální, nelze proto z Kimlova členství v tomto ohledu vyvozovat jakékoliv závěry.

Tabulka II. Lékaři – zahraniční členové AU a PAU⁸⁶

Počet zahraničních členů PAU 1872-1952	365
Z nich lékařů	
– 1872-1930	11
– 1930-1952 (lékařská sekce)	31
– celkem	42
z toho „čeští“ lékaři	2 (3)*

* (Karl Rokitansky, patologický anatom, LF Vídeň, člen AU 1873)

Rudolf Kimla, patologický anatom, LF UK Praha, člen PAU 1935

Josef Charvát, internista-endokrinolog, LF UK Praha, člen PAU 1950

Reprezentativnější údaje lze použít pro zastoupení Čechů mezi lékaři – zahraničními členy AU a PAU. Lékařská sekce PAU byla zřízena teprve v roce 1930⁸⁷, do té doby byli zahraniční členové – lékaři voleni v rámci sekce matematicko-přírodovědné. Během celkového období existence AU a PAU (1872-1952) činil počet lékařů mezi zahraničními členy více než 1/10, což je možné ve srovnání s dalšími matematickými a přírodovědnými obory považovat za celkem proporcionální. Zastoupení lékařů výrazně vzrostlo v období po roce 1930, tedy v době existence samostatné lékařské sekce. Podíl Čechů mezi členy lékařské sekce je opět zcela výjimečný, proto není možné učinit v tomto kontextu závěry.

⁸⁵ Tabulka převzata a upravena podle M. Ďurčanského, *Członkostwo zagraniczne*, s. 206.

⁸⁶ Tabulka zpracována podle: R. Majkowska, *Poczet członków*, s. 134-189.

⁸⁷ J. Dybiec, *Polska Akademia Umiejętności*, s. 107-109.

Počet Poláků mezi zahraničními členy ČAVU v letech 1890–1952 (30)⁸⁸ odpovídal zhruba počtu Čechů mezi zahraničními členy AU a PAU (35). Také zde bylo zastoupení lékařů zcela výjimečné; jediným polským lékařem – členem ČAVU byl Tadeusz Browicz (1847–1928), profesor patologické anatomie v Krakově, zahraniční člen II. třídy ČAVU od roku 1901 (1902)⁸⁹.

Závěr

Rozhodující pro česko-polskou spolupráci v oblasti lékařských věd, a zároveň vyvrcholením této spolupráce před ochladnutím vztahů mezi Polskem a ČSR, byly lékařské sjezdy v Poznani roku 1933, završené symbolicky návrhem na přijetí prof. Rudolfa Kimly za zahraničního člena PAU. Otázku, proč z představitelů českých lékařských věd – příznivců spolupráce mezi slovan-skými lékaři, přítomných na sjezdech v Poznani v hojném počtu, byl za člena PAU vybrán právě prof. Kimla (a jiní pominuti, například prof. Arnold Jirásek, na sjezdu podobně aktivní), není možné doposud jednoznačně zodpovědět. Prokázány jsou pouze určité osobní kontakty mezi členy PAU, organizátory sjezdů v Poznani a jejich polskými i zahraničními účastníky, včetně českých. Svou roli mohly hrát také časové koincidence: zřízení lékařské sekce PAU v roce 1930 nebo Kimlova účast na sjezdu roku 1933 v prestižní funkci rektora Univerzity Karlovy⁹⁰.

Jestliže jsem v úvodní větě této studie postuloval tvrzení, že jedním z kritérií, podle kterých se dá posuzovat intenzita a úroveň vztahů mezi českými a polskými vědci konce 19. a první poloviny 20. století, je počet a profesní skladba zahraničních členů v národních akademiích, je nutné toto kritérium podrobit závažné korekci z hlediska styků v oblasti medicíny. Jmenování R. Kimly zahraničním členem PAU v roce 1935 bylo významným symbolickým vyvrcholením tradičně bohatých a všestranných kontaktů mezi českými a polskými lékaři. Na druhé straně, samotné zahraniční členství jediného českého lékaře v PAU v meziválečném období bylo výjimkou, v kontextu

⁸⁸ M. Ďurčanský, *Członkostwo zagraniczne*, s. 207.

⁸⁹ M. Ďurčanský, *Członkostwo zagraniczne*, s. 202; A. Šlechtová, J. Levora, *Členové ČAVU*, s. 488–489.

⁹⁰ Za inspiraci a vydatnou pomoc při přípravě tohoto příspěvku děkuji kolegovi PhDr. Marku Ďurčanskému, Ph.D.

českých reprezentantů jiných disciplín (zvláště společenskovedních a humanitních), a rovněž v kontextu zahraničních členů PAU z oblasti lékařských věd. Výjimečnost Kimlova členství je zřejmě možné zčásti přisoudit nepříznivým okolnostem velkých dějin. Nedlouho poté, co byla aktivována lékařská sekce PAU a jmenován její první zahraniční člen z Československa, nastalo ochlazení vztahů mezi oběma státy, vzápětí destrukce jejich státnosti, částečná likvidace vědeckých institucí obou zemí ze strany nacistického Německa, a po krátké poválečné epizodě radikální proměna obou národních akademií v prostředí komunistických režimů. Trend nastoupený volbou dvou českých zahraničních členů lékařské sekce (jeden v meziválečném období, jeden po roce 1945) se tak nemohl plně rozvinout.

Rudolf Kimla: Professor of the Faculty of Medicine at Charles University in Prague and a member of PAU in Kraków. On the history of Czech-Polish relations in the field of medicine

The intensity of scientific contacts between the countries is evidenced, inter alia, in the make-up of the foreign members of the academy of sciences of a given country. In the case of the Academy of Learning in Kraków, later the Polish Academy of Learning (PAU) and the Czech Academy of Sciences and Arts (ČAVU), the relations have been thoroughly investigated by a Czech historian M. Ďurčanský. As regards the relationships in the field of medicine, a mutual membership of a group of foreign members of PAU and ČAVU was uncommon, a notable example being Rudolf Kimla, the professor of the Faculty of Medicine at Charles University in Prague. Kimla was renowned for his work for the development of cooperation within the Slavic medical milieu, which was fostered by Slavic doctor conventions. Kimla's appointment as a foreign member of PAU (1935) followed his participation in a congress of Slavic doctors held in Poznań in 1933.

Translated by: Agnieszka Tokarczuk